

MATERA

Met een bezoek aan Matera verlaten we formeel het huidige Apulië. Het ligt een kleine 10 km Westelijk van de grens tussen Apulië en Basilicata, het stukje Italië dat boven de golf van Taranto ligt, de 'bal' van de Italiaanse laars. Maar het is dus een grensgeval : een tijd lang maakte het deel uit van de 'Terra d'Otranto', de huidige Salento (de échte 'hak' van diezelfde laars). Vanaf 1663 werd de stad administratief ingelijfd bij de Basilicata waarvan het de hoofdstad werd. In 1806 moest Matera omwille van haar decentrale ligging die eer (en de bijhorende voorrechten) afstaan aan Potenza. Ze zijn er in Matera nog altijd niet goed van ...

Maar het bleef een stad in het centrum van het arme Mezzogiorno (Zuiden) van Italië. Een stad zonder geschiedenis haast. Want ook al is de menselijke aanwezigheid in de streek vanaf het paleolithicum betuigd, men weet nog steeds niet wanneer hier eigenlijk een min of meer geordende stedelijke bewoning is gegroeid. Pas vanaf de Middeleeuwen zijn er duidelijke tekenen hiervan, en men neemt dan ook aan dat de eerste stedelijke stichting op de Longobarden teruggaat. Maar ook dan bleef het een armoedige streek, op de grens van de Apulische Murge, het (hoog)plateau dat het Westelijke deel van de 'Terra di Bari' omvat, waar enkele diepe sleuven in de kalkstenen tufbodem zijn uitgesleten door een bergriviertje van twee keer niks.

Je bezoekt Matera dan ook niet om haar rijk en groots historisch verleden ! En de gebouwen (in hoofdzaak kerken) zijn echt niet spectaculairder dan die in andere steden in de buurt, of het zouden de 'chiese rupestre' (rotskerken) moeten zijn, die her en der verspreid in het landschap liggen en vaak nog over behoorlijk bewaarde fresco's beschikken. Je bezoekt Matera om urbanistische, om sociale, om – om een groot woord te gebruiken – anthropologische redenen. Je kan nauwelijks geloven dat hier – tot in de jaren '60 van de vorige eeuw – mensen (letterlijk) in holen hebben gewoond. Want Matera is de stad van de Sassi

(letterlijk : 'rotsen, stenen'), in de rotswand van die kloven uitgehouwen krochten, waar eeuwenlang mensen in hebben gewoond. Wat nu door de Unesco tot werelderfgoed is verklaard was tot na W.O. II een plek van misère, ziekte en kindersterfte. Er zijn 2 'stroken' Sassi. De 'Barisano', in de richting van Bari, de minst primitieve, en de 'Caveoso', de meest primitieve.

Het boek van Carlo Levi : 'Cristo si è fermato ad Eboli' ('Christus is niet verder geraakt dan Eboli') een stadje dat een kleine 100 km. ten Z. van Napels ligt) had voor de nodige opschudding gezorgd. Merkwaaardig genoeg hebben ook de fascistten ervoor gezorgd dat de stad een symboolwaarde kreeg : zij hadden hun politieke tegenstanders naar hier verbannen ! Toen de na-oorlogse politieke leider van Italië, de Gasperi, in 1952 de stad bezocht was het voor de Italiaanse regering duidelijk : zo kon het in een zich snel moderniserend land niet meer. Er woonden toen nog 15.000 mensen in die Sassi, soms met zijn zevenen in één grot ! Pas in 1967 was de gewongen verhuus van die mensen min of meer rond en kreeg men oog voor de positieve kant van die ellende : de buurt moest niet enkel gesaneerd worden, hij moest ook gerestaureerd, in ieder geval bewaard om artistieke en sociaal – historische redenen. Men heeft er grootse plannen mee, maar het zal nog wel even duren ...

Het is tegenwoordig in deze middelgrote provinciestad (± 50.000 inwoners) dé toeristische trekpleister par excellence. Het doet je ook wat als je dwalend door de smalle straatjes (die vaak over de onderliggende woningen doorlopen) en over de trappenverbindingen binnenkijkt en –gaat in de ruimtes waar mens en dier samenleefden, waar de generatie van jouw ouders (en zelfs een goed deel van onze generatie) in groot is geworden ! De harde, ruige, kale natuur aan de overkant van die kloven versterkt nog dat gevoel : je waant je zo in een Bijbels landschap, alsof de beschavingsgeschiedenis nog moet beginnen !